

האם מותר לפתוח קופסאות שימורים בשבת?

נתיבי עם סימן שי"ד

רבתי תתכוננו - זוהתה חומרא חדשה...

לפני שנביא את דעת הנתיבי עם, נסביר את הרקע.

במשנה (שבת, פרק כ"ג, משנה ב') כתוב: "שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוון לעשות כלי". כלומר שמותר בשבת לשבור את פי החבית ואין בזה כל חשש ובלבד שלא מתכוון האדם בפתיחתו לעשות לחבית פתח יפה כדי שהחבית תהיה עשויה בעתיד להכניס ולהוציא אוכלים או משקים.

נחלקו הראשונים באיזו חבית מדובר: דעת התוספות הרא"ש היא שהיתר המשנה נאמר רק על חבית רעועה שהיתה שבורה כבר מלפני כן אלא שהדביקו את השברים בזפת וכד' ושבירת האדם היא בעצם פירוק ההדבקה הרעועה הזו. כדעה זו המחמירה פוסק השולחן-ערוך, לפי זה אין כל היתר - לכאורה - לפתוח קופסאות שימורים בשבת, שהרי מדובר על קופסא טובה, שסגורה היטב ובפתיחתה עובר אדם על איסור "סותר",

דעת החזון-איש היא שאמנם אין כאן איסור, סותר" אך יש פה איסור "בונה", משום שכשמדובר על חפץ חלול שסגור מכל הצדדים, אין לו שם כלי כשהוא במצב הנוכחי, ולכן פתיחתו הופכת אותו לכלי. סבא מביא דווקא את דבריו ודחה את דברי כף-החיים שהיקל "ובדין קופסאות של דגים כבושים אפילו היכא שאין דעתו על הקופסא {אסור לפותחה} כיון שפעמים אינו אוכל כל הדגים ניחא ליה בשימושה. ואפילו שדעתו לזורקה כחפץ חלול כזה שסתום מכל צד - כל מין פתח שעושה חשוב בנין, כן כתב החזון"א, ודלא כה כף-החיים שכתב בפשיטות שמותר" (סימן שי"ד, א. הציטוט עם שינויים קלים). אם נמשיך עם קו המחשבה הזו, נגיע למסקנה שכל קופסת שימורים הרי היא מוקצה מפני שאין דרך לפותחה ואין מה לעשות איתה בשבת... (2). אלא בשבעת החזון איש נאמרו כמה סייגים לחומרא זו:

(-) דעת הרב שלמה זלמן אוירבך שלדעה זו ניתן לנקוב הקופסא מתחת נקב קטן ובנקב זה אין אפשרות עדיין להשתמש ולכן הוא לא עושה את הקופסא לכלי ואח"כ מותר לפתוח הקופסא בצורתה הרגילה ואין הפתיחה תיתן לכלי את שמו משום שלא ניתן להשתמש בו אחר שיש חור בתחתיתו

(=) בספר אורחות שבת (ח"א, שע) כתוב שבזמנו של החזון"א היתה רגילות לשמור על קופסאות השימורים ולהשתמש בהם שימוש חוזר (כגון: להניח שם סבון. מסמרים וכדומה) אולם בימינו שאין רגילות כזו, אין פתיחת הקופסא נותנת שם לכלי. כיון שמיד אחר השימוש הכלי נזרק לפח.

מהאמור לעיל יוצא שמי שרוצה לפתוח קופסת שימורים בשבת. יכול לעשות זאת רק בתנאי שהוא מתכוון לזרוק קופסא זו לאחר שימושה, כלומר לא לשמר אותה לדברים אחרים ואף לא

להחזיר לתוכה אוכל שנשאר (אולם יכול להוציא כל פעם רק חלק מהאוכל ולא חייב להוציא כל האוכל מיד עם פתיחתה).

להשלמתהתמונה הבאתי את דעת כמה מרבני זמננו בדין דידון אחד יעשה כרבותיו (מקווה שלא טעיתי)

(-) הרב עובדיה (חזון עובדיה חלק ה' עמ' שעה) - מותר לפתוח קופסת שימורים בשבת, כיון שהלכה כר"ף וכרמב"ם שאפילו חבית שלמה מותר מותר לשבור וקופסת שימורים היאכלי גרוע שזורקים אותו לפח (ובזה חלק על פסיקת השו"ע (!))

(=) מנחת אהבה (חלק ג' פרק כד סעיף ט) - מותר לפתוח לכתחילה קופסת שימורים בשבת ויתכן שניתן לעשות זאת גם אם מתכוון לשמרה (לא ברור איך אפשר להתיר דבר כזה).

(=) הגרשז"א, האגרות משה, הרב מזוז - מעיקר הדין מותר לפתוח בשבת קופסת שימורים משום שהיא מזרקת לאחר פתיחתה) אך לכתחילה יפתח מערב שבת כדי לצאת ידי חובת כל הדעות, וכך כתב שמירת שבת כהלכתה (פרק ט, סעיף א) "לכתחילה ראוי ונכון לפתוח מבעוד יום את כל קופאות השימורים... אם רצונו להשתמש בתוכנם בשבת.

-
1. אין בנין וסתירה בכלים והני מילי שאינו בנין ממש כגון חבית שנשברה ודבק שבריה בזפת, יכול לשוברה, ליקח מה שבתוכה ובלבד שלא יכוון לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח דאם כן הוה ליה מתקן מנא אבל אם היא שלמה אסור לשוברה אפילו בענין שאינו עושה כלי. ואפילו נקב בעלמא אסור לנקב בה מחדש (שו"ע סימן שיד, א)
  2. כך אכן פסק בספר אורחות שבת (ח"ג, קצו) בשם הגר"ח קנייבסקי שליטא.